

Rozália, zisă Baby, cea care a pus la punct, cu o răbdare de înger, bibliotecă, arhivă și a pregătit atent multe dintre cele făcute bine în această frumoasă zi.

Vechi și noi cronicari, studiouri de televiziune, prieteni numeroși de toate vârstele, colegi de la Teatrul de Stat, români și maghiari – acesta a fost publicul prezent, o zi întreagă, la "Ar-

cadia", alături de cele două trupe, română și maghiară. Trupe care, de o bună bucată de vreme, joacă, pe lângă teatru cu păpuși, și spectacole cu actori, câștigând astfel spectatori în plus – un segment de public uitat, pare-se, de toată lumea: școlari între 10 și 13 ani.

Albumul jubiliar (editat, bănuiesc, de Készy-Harmáth Vera) e foarte frumos

și conține numeroase fotografii (cele mai multe, color) din spectacolele teatrului. Păcat, totuși, că nu sunt mai amplu omagiați toți cei care, de-a lungul celor 50 de ani, au contribuit la propășirea instituției. Măcar lista cu numele tuturor s-ar fi convenit să fie publicată, pentru posteritate...

Elisabeta Pop

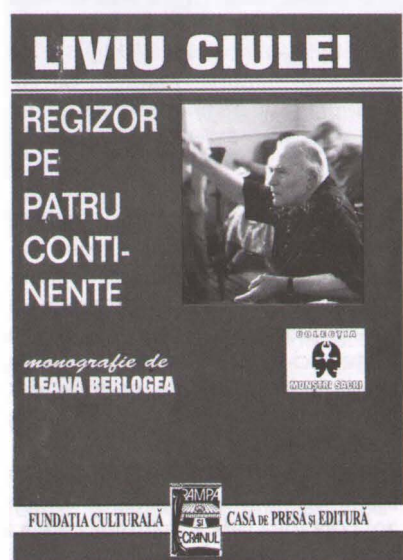
S cartea de teatru

Salutăm ca pe un fenomen pozitiv, atât pentru edituri cât și pentru critici și teatrologi, creșterea numărului de volume dedicate unor personalități ale regiei românești: Ion Sava, Liviu Ciulei, Radu

Penciulescu, Vlad Mugur, Andrei Șerban, Valeriu Moiescu. Într-o suită de articole, vom încerca să marcăm importanța acestor cărți, ce depun mărturie despre "efemerul din clipă" și "idolii furați uitării".

„Visul și deșteptarea noastră”

Liviu Ciulei -

pasiune modelează (...) și o prelungește în scrisul ei, în dovada dăinuitoare a existenței efemere pe scenă". O asemenea dovadă este cartea Ileana Berlogea. Ea concepe o monografie (publicată de Fundația și Editura "Rampa și Ecranul", cu sprijinul Ministerului Culturii) cu o structură mozaicată, în care supune unui examen sistematic opera de peste cinci decenii a regizorului. Încercând să surprindă din diferite unghiuri spectacolul unei cariere ajunse la apogeu, autoarea folosește o multitudine de procedee - comentarii critice, interviuri, amintiri - pe care le combină cu suplețe. Pentru a reface portretul creatorului, apelează la materialele care au păstrat, de-a lungul timpului, ceva din imaginea și ființa acestuia, la care adaugă și impresiile unor colaboratori apropiați. Dar cel mai mult a ajutat-o pe Ileana Berlogea propria sa memorie, autoarea fiind unul dintre martorii afirmării

acestui talent. Într-o încercare de privire panoramică, axată în principal pe operă, cu descrieri, clasificări, diagnostice exacte, criticul marchează nuanțat momentele cele mai importante ale biografiei lui Liviu Ciulei. Este evocat cadrul istoric, mediul intelectual și formativ al artistului. Pentru a oferi date inedite despre "un început sub semnul marilor promisiuni", Ileana Berlogea folosește declarațiile unor martori care au consemnat evenimentele. Unul dintre ei, Petre Comarnescu, scria în 1949 despre absolventul Liviu Ciulei de la clasa profesoarei Marioara Voiculescu: "... va face mare carieră în teatrul nostru (...) Felul cum a jucat d-sa Danton-ul lui Büchner, rolul consulului din **Îmbrăcați-i pe cei goi**, de Pirandello, și pe constructorul Solness arată certa-i vocație, pluralitatea mijloacelor, înalta-i ținută intelectuală". Sunt evocate cursurile profesoarei Alice Voinescu, cursurile de regie din

Într-o dedicație pe volumul "Liviu Ciulei - regizor pe patru continente", artistul invocă "pasiunea pentru teatru și felul cum această

cadrul secției de artă a ARLUS, ținute de către Ion Sava, asiduu frecventate de generația lui Liviu Ciulei. Aflăm povestea nașterii celebrului Teatru Odeon: "Inginerul Liviu Ciulei și-a ținut promisiunea, copiii săi, îndrăgostiți de teatru, aveau o scenă a lor". Liviu Ciulei este foarte discret în privința vieții sale personale, în mărturisirea stărilor sufletești trăite în momentele grele, când a fost victima unor vremuri tulburi. Nu afișează resentimente, nu provoacă răfueli. Starea dramatică a acelor clipe de cumpănă o aflăm din confesiunile celor care i-au fost aproape: "Era foarte deprimat - ne spune Clody Bertola -, în primii ani după închiderea Teatrului Odeon, îl încurajam tot timpul «Ai răbdare, o să vină un moment când vei putea lucra»". Este evocată întâlnirea decisivă cu Lucia Sturdza Bulandra, care reușește să-l impună ca regizor în pofida opresiunii politice și a invidiei unor colegi. Pagini ample sunt dedicate "reformaturii teatrului românesc". Comențarii substanțiale subliniază importanța eseului exploziv "Teatralizarea picturii de teatru" din 1956 și spectacolului-manifest al reatralizării teatrului, **Cum vă place**, din 1961, "actul de naștere al școlii moderne de regie românească", despre care un strălucit reprezentant al ei, Lucian Pintilie mărturisea: "Noi toți ne tragem din **Cum vă place**". Într-o suită de analize pertinente, Ileana Berlogea urmărește maturizarea acestui talent o dată cu confruntarea cu marele repertoriu și cu trupe de elită. Se fac considerații asupra modului cum s-a

născut spiritul Teatrului "Bulandra", care a devenit una dintre cele mai mari companii europene. Este prezentat saltul către *teatrul mare* al acestei citadele prin spectacolele lui Liviu Ciulei și ale regizorilor pe care i-a chemat să monteze: Lucian Pintilie, Radu Penciulescu, David Esrig, Crin Teodorescu, Valeriu Moiescu, Andrei Șerban, Cătălina Buzoianu, Alexandru Tocilescu. Sunt înregistrate turneele de triumf cu **Danton**, **D'ale carnavalului**, **Nepotul lui Rameau**, **Leonce și Lena**, **Opera de trei parale**, prezentate la Paris, Moscova, Amsterdam, Edinburgh, Florența, cu un succes extraordinar. Autoarea surprinde expresiv demersul artistic original al regizorului, recrează atmosfera unor realizări excepționale ale regizorului în străinătate, la Schiller Theater, la Freie Volksbühne din Berlin, la Kammer-spiele din München, la Essen, Düsseldorf, Göttingen, la Old Tote din Sidney sau la Théâtre National de Chaillot din Paris. Sunt consemnate și două premiere absolute pentru teatrul românesc. Liviu Ciulei este primul regizor care montează în Australia, fiind încununat cu Premiul Criticii. Sub conducerea sa, o trupă românească (Teatrul "Bulandra") dă, pentru prima oară, reprezentații în S.U.A., într-un turneu de triumf cu **O scrisoare pierdută** de Caragiale și **Elisabeta I** de Paul Foster.

Ileana Berlogea fixează reperiile acestei creații remarcabile în dialogul cu teatrul lumii, prezentând pe larg activitatea regizorului în America, la Arena Stage, unde este prezent, din

1980, în toate stagiunile, ajutând ca acest teatru să devină una dintre cele mai bune instituții americane, apoi ca director la Guthrie Theater din Minneapolis, care-l face pe cronicarul Mel Gussov de la "New York Times" să scrie: "Micului panteon de mari regizori contemporani trebuie să-i adăugăm numele lui Liviu Ciulei. Împreună cu Peter Brook și Jerzy Grotowski, acest regizor este un adevărat inovator în domeniul teatrului".

În atenția Ileana Berlogea intră și rezența lui Ciulei pe afișele celor mai importante teatre lirice din lume, la Cardiff, Chicago, Florența, Covent Garden, New York, Spoleto, unde intră în competiție cu mari regizori de operă.

Câteva pagini emoționante sunt dedicate întoarcerii din exil a lui Liviu Ciulei după decembrie '89, când, celebrându-i revenirea acasă, tinerii actori îl numesc pe artist "Visul și deșteptarea noastră"; ministrul Culturii de atunci, Andrei Pleșu, în discursul său a spus: "Întoarcerea lui Liviu Ciulei nu este a fiului risipitor, fiii risipitori suntem noi, fiii lui".

Acest documentar se încheie cu un epilog-declarație de dragoste prin care autoarea își exprimă admirația pentru opera artistului: "El este *creatorul* cu literă mare, cel mai adevărat creator al artei spectacolului (...) Poate a fost nefericit pentru că toate construcțiile lui sunt supuse eroziunii, dispărând o dată cu stingerea luminilor, dar durerea lui a însemnat și înseamnă bucuria noastră".

Ludmila Patlanjogu

Vlad Mugar - Seducătorul peregrin

După lectura celor peste 250 de pagini resimțim, o dată cu autoarea, Florica Ichim, nevoia să ne exprimăm "o imensă recunoștință pentru orele minunate trăite în preajma operei și a făpturii sale". Vlad Mugar, în dialogul său cu Florica Ichim, mărturisește despre sine cu o sinceritate necruțătoare: "Cred că nu sunt un orgolios, cred că nu sunt un om rău, cred că nu sunt deloc răzbuțător, cred că am caracter, cred că sunt generos și cred în oameni. Cred că n-am voință, cred că fac concesii din slăbiciune, nu din

oportunism, cred că n-am curajul să transpun în artă tot ceea ce am crezut, cred că mai am timp, cred că n-am reușit să-mi împlinesc cariera în măsura în care și-a împlinit-o cu un singur spectacol - chiar cu un singur spectacol - Tadeusz Kantor, cred că am fost fericit în viață, cred că am o nevăstă pe care mi-a trimis-o mama, cred că am fost cartofor, cred că am muncit mult, că am pierdut timp, cred că am fost blestemat să fiu peregrin, hai să zic un nomad, cred că nu sunt un aventurier, decât foarte rar, dar atunci decis, dovadă plecările

(...) Cred că am îmbătrânit, dar că gândesc mai tânăr decât acum 25 de ani". Vlad Mugar nu povestește, ci retrăiește. Desfășurarea amintirilor este eruptivă, cu rupei spațio-temporale, apropiindu-ne de o ființă tumultuoasă, frenetică, dar și rafinată și sensibilă. Aceste confesiuni pun în mișcare o lume care ne prinde în vraja ei și la care participăm fascinați. Eroii sunt figuri celebre din viața culturală, socială, politică: Camil Petrescu, Nicolae Bălățeanu, Mihai Popescu, Aura Buzescu, Sică Alexandrescu, Liviu Ciulei, Radu Beligan,